

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

(Danıştay'ın Kararları Üzerine Verilen)
REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2003-3-39 (Soruşturma)
Karar Sayısı : 08-63/1050-409
Karar Tarihi : 12.11.2008

10 **A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER:**

Başkan : Tuncay SONGÖR (İkinci Başkan)
Üyeler : M. Sıraç ASLAN, Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN,
Dr. Mustafa ATEŞ

B.RAPORTÖRLER: Meltem BAĞIŞ AKKAYA, Ümit GÖRGÜLÜ, Aytül TOKATLI

- 20 **C. ŞİKAYET EDENLER:**
- Ekmek Sanayicileri İşverenler Sendikası
Temsilcisi: Başkan Muharrem KEÇELİ
İstiklal Cad. Mısır Apt. No:311 Kat.3 Beyoğlu/İstanbul
 - Hüseyin SÖZÜER
28 Nisan Cad. No:34 Gürsel Mah/İstanbul
 - Metro Odun Ekmeği
Cem Sultan sok. No:10 4. Levent/İstanbul
 - Talay Kardeşler
Şirintepe Mah. Aşiyen Sok. No:57 Kağıthane/İstanbul
 - Seyrantepe Ekmek Fabrikası
Seyrantepe Mah. Karaoğlanoğlu Cad. No:170/B
Seyrantepe/İstanbul
 - Muharrem ÇETİN ve Hikmet ÇETİN.
Prof. Naci Şensoy Cd. No:35 Fatih/İstanbul

30

D. HAKKINDA SORUŞTURMA YAPILANLAR :

- 40
- Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş.
Prof. Dr. Bülent Tarcan Sok. No: 5 Şişli/İstanbul
 - Özmaya Sanayi A.Ş.
Eski Ceyhan Yolu No: 50 Ceyhan/Adana
 - Akmaya Sanayi ve Ticaret A.Ş.
P.K. 15 Evrensekiz Lüleburgaz/Tekirdağ

50

E. DOSYA KONUSU:

Yaş ekmekek mayası üreticilerinin 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmeleri üzerine yürütölen soruşturma sonucunda alınan 23.9.2005 tarih ve 05-60/869-241 sayılı Rekabet Kurulu kararının davacılara ilişkin kısmının Danıştay 13. Dairesinin 23.5.2008 tarih ve 2006/1031 E., 2008/4390 K., 2006/1150 E., 2008/4392 K., 2006/1521 E., 2008/4391 K. sayılı kararları ile iptali üzerine dosyanın yeniden değeriendirilmesi.

60 **F. İDDİALARIN ÖZETİ:**

Ekmek Sanayi İşverenler Sendikası, Hüseyin Sözüer, Metro Odun Ekmeği, Talay Kardeşler, Seyrantepe Ekmek Fab, Hikmet Çetin ve Muharrem Çetin'e ait dilekçelerde ekmeğin önemli hammaddelerinden birisi olan yaş mayaya, maya üreticisi Pakmaya ve Hasmaya (Akmaya) unvanlı şirketlerin %100'ün üzerinde zam yaptığı ve zamlı fiyatları anlaşmalı bir şekilde tekel halinde uyguladıkları, zamdan sonra bir koli maya fiyatının seyyanen 18 milyon TL'den satıldığı ve bu durumun maya üreticisi firmaların uyumlu eylem içerisinde olduklarını gösterdiği, maya üreticisi firmaların sattıkları mayayı tek fiyat üzerinden (18 milyon TL) bayiler vasıtasıyla satmalarının Rekabet Kanunu'na aykırılık teşkil ettiği ifade edilmektedir.

G. DOSYA EVRELERİ:

Kurum kayıtlarına 31.3.2003/1345; 10.4.2003/1538; 14.4.2003/1570 tarih ve sayılar ile intikal etmiş olan şikayetler üzerine hazırlanan 16.4.2003 tarih ve 2003-3-39/BN-03-HS sayılı Bilgi Notu Kurul'da görüşölmüş ve 1.5.2003 tarih ve 03-28/364-M sayılı karar uyarınca Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş., (Pak Gıda), Özmaya San. A.Ş. (Özmaya), Mauri Maya San. A.Ş. (Maurimaya) ve Akmaya San ve Tic A.Ş. (Akmaya) hakkında 4054 sayılı Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

Diğer yandan bu önaraştırma kararıyla ilgili olarak Rekabet Kurumu kayıtlarına 21.7.2003/3341 tarih ve sayı ile intikal eden Muharrem Çetin ve Hikmet Çetin'e ait başvuru Kurul'un 30.7.2003 tarih ve 03-54 sayılı toplantısında görüşölmüş ve Kurul'un 1.5.2003 tarih, 03-28/364-M sayılı kararı kapsamında değeriendirilmesine karar verilmiştir.

90 Söz konusu karar uyarınca hazırlanan 13.1.2004 tarih ve 2003-3-39/ÖA-04-MBA sayılı Önaraştırma Raporu, 23.2.2004 ve 8.3.2004 tarihli Bilgi Notları 11.3.2004 tarihli Kurul toplantısında görüşölmüş ve 04-19/177-M sayılı karar ile,

- yaş ekmekek mayası fiyatlarını uyumlu eylem halinde birlikte artırmak suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ihlal edilip edilmediğinin tespit edilmesi amacıyla Pak Gıda, Özmaya, Mauri Maya ile Akmaya hakkında 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına,

100 - Akmaya ile Mauri Maya'nın bayileri ile akdettikleri standart bayilik sözleşmelerinde yer alan belirsiz süreli rekabet etme yasağının 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında grup

muafiyetinden yararlanamaması nedeniyle, söz konusu sözleşmelerin 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında değerlendirilebilmesini teminen sözleşmelerin 5 yılı aşmayacak şekilde yeniden düzenlenerek belirsiz süreli olmaktan çıkarılması gerektiğine, bu nedenle Akmaya ile Mauri Maya'ya sözleşmelerini 2002/2 sayılı Tebliğ ile uyumlu hale getirilmelerinin bildirilmesine karar verilmiştir. Bu karar üzerine, 4054 sayılı Kanun'un 43/2. maddesi uyarınca haklarında soruşturma açılan taraflara bildirimde bulunularak tarafların 30 gün içinde yazılı savunmalarını göndermeleri istenmiş; Pak Gıda ve Özmaya'nın yazılı savunmaları 27.4.2004 tarihinde, Maurimaya'nın yazılı savunması 29.4.2004 tarihinde, Akmaya'nın yazılı savunması ise 10.5.2004 tarihinde Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. Kurul'un 2.9.2004 tarih ve 04-57/801-M sayılı kararı ile soruşturmanın süresi 11.9.2004 tarihinden itibaren 4054 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca 6 ay uzatılmıştır. Hazırlanan 9.3.2005 tarih ve S.R./05-2 sayılı Soruşturma Raporu, Kanun'un 45/1. maddesi uyarınca tüm Kurul üyeleri ile ilgili taraflara tebliğ edilmiş ve aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince taraflardan 30 gün içinde yazılı savunmalarını göndermeleri istenmiştir. Akmaya'nın ikinci yazılı savunması 7.4.2005 tarih ve 2201 sayı ile, Pak Gıda'nın ikinci yazılı savunması 12.4.2005 tarih ve 2333 sayı ile; Özmaya'nın 11.5.2005 tarih ve 3104 sayı ile ve Maurimaya'nın ise 12.5.2005 tarih ve 3187 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. Tarafların süresi içinde yazılı savunmalarını göndermelerini takiben Kanun'un 45. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ek yazılı görüşler düzenlenmiş ve Kanun'un 45/2. maddesi uyarınca 27.5.2005 tarihinde tüm Kurul üyeleri ve taraflara tebliğ edilmiştir. Tarafların üçüncü yazılı savunmaları süresi içinde Kurum'a intikal etmiştir. Tarafların talebi üzerine Kurul 28.7.2005 tarih ve 05-49/697-M sayılı toplantısında sözlü savunma toplantısı yapılması kararını almıştır. Sözlü savunma toplantısı 21.9.2005 tarihinde Rekabet Kurumu'nun merkez binasında yapılmıştır.

Kurul 23.9.2005 tarihinde 05-60/896-241 sayı ile nihai kararını vermiştir.

Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş. ile Özmaya San. A.Ş tarafından Danıştay nezdinde açılan dâvâlarda, cezaya esas alınan cironun ait olduğu yılın yanlış tespit edildiği gerekçesiyle yürütmeyi durdurma kararları verilmiştir. Kurumumuzca yürütmeyi durdurma kararlarına karşı itiraz edilmiş ancak itirazlarımız da reddedilmiştir. Danıştay 13. Dairesi'nin Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş.'ye ilişkin 23.5.2008, 2006/1031 E., 2008/4390 K., Özmaya San. A.Ş.'ye ilişkin 23.5.2008, 2006/1150 E., 2008/4392 K. ve Akmaya San. Tic. A.Ş. ilişkin 23.5.2008, 2006/1521 E., 2008/4391 K. tarih ve sayılı kararlarında; teşebbüslerin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal etmelerine rağmen cezaya esas alınan cironun ait olduğu yılın yanlış belirlendiği gerekçesi ile ilgili Rekabet Kurulu kararı iptal edilmiştir.

Bu gelişmeler üzerine 16.10.2008 tarih ve 08-58 sayılı Kurul toplantısında; Danıştay 13. Dairesinin 23.5.2008 tarih ve 2006/1031 E., 2008/4390 K., 2006/1150 E., 2008/4392 K., 2006/1521 E., 2008/4391 K. sayılı iptal kararları üzerine Kurumumuz tarafından yapılan temyiz başvurusunun sonucunun beklenmesi yönünde İkinci Başkan Tuncay SONGÖR ile Kurul Üyesi M. Sıraç ASLAN'ın oylarına karşılık dosyanın yeniden değerlendirilerek karara bağlanabileceği yönünde Kurul Üyeleri Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN ve İsmail Hakkı KARAKELLE'nin oyları sonucunda 4054 sayılı Kanun'un 51. maddesinde belirtilen yeter sayının oluşmaması nedeniyle yine aynı maddede

150 belitilen yöntemin izlenmek üzere ikinci oylamaya kalmasına 08-58/931-M sayılı kararıyla oybirliği ile karar verilmiştir.

23.10.2008 tarih ve 08-60 sayılı Kurul toplantısında yapılan ikinci oylamada dosyanın temyiz sonucu beklenmeksizin yeniden değerlendirilerek nihai karara bağlamasına İkinci Başkan Tuncay SONGÖR ile Kurul Üyesi M. Sıraç ASLAN'ın aleyhte oylarına karşılık Kurul Üyeleri Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN, Dr. Mustafa ATEŞ ve İsmail Hakkı KARAKELLE'nin oyları ile oyçokluğu ile nihai karar alınmak üzere dosyanın Kurul gündeminde incelemeye alınmasına 08-60/960-M sayılı kararıyla oybirliği ile karar verilmiştir.

160 7.11.2008 tarih ve 08-62 sayılı Kurul toplantısında toplantı nisabı sağlanamadığından dosya görüşülememiştir.

Kurul 12.11.2008 tarih ve 08-63 sayılı toplantıda, önaraştırma, soruşturmaya ait tüm savunma, ek savunma, sözlü savunma toplantısının ses kayıtlarının yazılı açılımı, raporlar, Danıştay'ın iptal kararları, tüm dosya münderecatında yer alan bilgi ve belgeleri inceleyerek, nihai kararını vermiştir.

170 13.7.2005 tarih, 25874 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5388 sayılı "Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun"un 5. maddesinde yer alan "...Soruşturma yapılmasına karar verildiği takdirde Kurul ilgili daire başkanının gözetiminde soruşturmayı yürütecek raportör veya raportörleri belirler." Hükmü uyarınca alınan 13.7.2005 tarih, 05-46/667 sayılı Kurul kararının "Soruşturma Heyeti Başkanı olarak belirlenmiş bulunan Rekabet Kurulu Üyelerinin söz konusu dosyalara ilişkin nihai kararın alındığı toplantılara katılmaması gerektiğine" ilişkin 3. maddesi doğrultusunda, mevcut soruşturmanın Heyet Başkanlığını yürüten Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI nihai karar toplantısına katılmamıştır.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞLERİ:

180 Soruşturma sürecinde elde edilen bilgi ve belgeler ışığında, ilgili teşebbüsler açısından Soruşturma Raporu'nda verilen sonuçlarda herhangi bir değişikliğe gidilmesine gerek olmadığı ifade edilmektedir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

I.1.1. İlgili Ürün Pazarı

190 Belirli bir ürün ve onunla ikame edilebilirliği olan diğer ürünlerden oluşan pazarlar aynı ilgili ürün pazarı altında değerlendirilmektedir. Bir ürünün diğer bir ürünle aynı pazarda yer alabilmesi için bu ürünlerin tüketici gözünde nitelikleri, kullanım amaçları ve fiyatları bakımından benzer olmaları gerekmektedir.

Şikayetin konusu ve şikayete konu olan Pak Gıda, Özmaya, Maurimaya, Akmaya'nın başlıca faaliyet alanları ekmek mayası üretimi ve dağıtımıdır. Ancak ekmek mayası türleri arasında, yaş ekmek mayasının endüstriyel pazarda ağırlıklı olarak kullanıldığı, firmaların faaliyetlerinin çok büyük bölümünün yaş ekmek mayası ile ilgili olduğu ve özellikleri itibarıyla diğer tür mayalardan

ayrıldığı dikkate alınarak, ilgili ürün pazarı “yaş ekmek mayası” olarak kabul edilmiştir.

200 I.1.2. İlgili Coğrafi Pazar

Dosya konusu teşebbüslerin ürettikleri ürünleri tüm Türkiye’ye ulaştırma kapasitelerinin bulunması ve satışlarını tüm Türkiye çapında gerçekleştirmeleri nedeniyle ilgili coğrafi pazar olarak “Türkiye” kabul edilmiştir.

I.1.3 Pazarın Genel Yapısı

210 Soruşturmaya konu olan pazar, homojen bir ürün olan yaş ekmek mayasının az sayıda satıcı tarafından, endüstriyel alıcı olarak nitelendirilebilecek çok sayıda tek tip müşteriye arz edildiği oligopolistik bir yapı sergilemektedir. Stratejik davranışlarda bulunurken rakiplerini de gözetmek zorunda bulunan teşebbüslerin faaliyet gösterdiği oligopolistik pazarlarda, herhangi bir anlaşma veya uyumlu eylem olmamasına rağmen özellikle fiyatlarda paralel hareketler gözlenebilmektedir. Zira, fiyat artışı yapmayı planlayan bir teşebbüsün rakiplerinin kendisini takip edeceklerinden emin olmadan bu artışı yapması oldukça zordur. Özellikle, ilgili ürünün homojen ve haberleşmenin kolay olduğu oligopolistik pazarlarda gözlemlenen paralel fiyat hareketlerini uyumlu eylem olarak değerlendirmek güçleşmektedir. Ancak, bu durum oligopolistik pazarlardaki paralel fiyat hareketlerinin hiç bir zaman uyumlu eylem olarak yorumlanamayacağı anlamına da gelmemekte; aksine, söz konusu paralel davranışların pazarın oligopolistik yapısının mı, yoksa teşebbüslerin anlaşma veya uyumlu eylemlerinin mi sonucu olduğu konusunun değerlendirilmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Zira, söz konusu oligopolistik pazar ne kadar şeffaf, ürün ne kadar homojen olursa olsun, fiyat artışı gerçekleştiren teşebbüsü rakiplerinin takip etmeme riski her zaman bulunmaktadır. Bu riski azaltmaya yönelik olarak teşebbüslerin ileriye dönük fiyat hareketlerini rakiplerine bildirmeleri teşebbüsler arası bir anlaşma veya uyumlu eylemin göstergesi olabilmektedir.

230 İlgili ürün olan yaş ekmek mayasının kullanıcısı olan fırınlar, endüstriyel alıcılar olmalarının da etkisiyle üretimde kullandıkları maya markaları arasında herhangi bir fark gözetmemekte, birçoğu birden fazla markayı aynı anda üretimde kullanabildikleri gibi bir markadan diğerine rahatlıkla geçebilmektedirler. Marka bağımlılığının yok denilecek kadar az olduğu ekmek mayası pazarında, kullanıcılar açısından homojen bir ürün olan mayanın satışlarının arttırılmasında reklam, tanıtım, ürün çeşitlendirme gibi faaliyetler fazla etkili olamamakta ve "fiyat" tek rekabet aracı olarak kalmaktadır.

240 Yaş ekmek mayası kolay bozulduğu için, satış elemanları fırınları sıkça ziyaret etmekte ve maya bırakmaktadırlar. Bu ziyaretler sırasında fırınlar, satış elemanlarına rakip maya üreticilerinin fiyatlarına ilişkin olarak bilgiler vermekte ve ucuz maya alabilmek amacıyla rakip maya üreticilerinin satış elemanlarından daha ucuza ürün alabildiklerini ifade edebilmektedirler. Böylece, maya üreticilerinin satış fiyatları hakkında bilgileri birbirlerine rahatlıkla aktarılabilirdiği gibi, ekmek fırınları tarafından maya üreticilerinden önemli indirimler alınabilmektedir. Maya üreticilerinin fırınlar ile uzun süreli iş ilişkisi kurarak kendi müşteri kitlelerini oluşturamamaları ve satış elemanları tarafından aynı müşteri kitlesine homojen bir ürünün satılmaya çalışılması sonucu pazar şeffaf hale

gelmekte ve maya üreticileri Türkiye'nin bir bölgesindeki herhangi bir fırına rakiplerinin hangi fiyatla mal sattıklarını rahatlıkla takip edebilmektedirler.

250

Türkiye ekmek mayası pazarında Pak Gıda, Özmaya, Mauri Maya, Akmaya olmak üzere 4 üretici firma faaliyet göstermektedir. Bu firmalara ait Haziran 2002-Kasım 2003 dönemi satış miktarları (kg) ve pazar payları aşağıdaki şekildedir.

	PAKMAYA	ÖZMAYA	MAURİMAYA	AKMAYA
Haziran-02	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ocak-03	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım-03	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

260

Grafik (Ticari sır)

270

I.2. Taraflar

I.2.1. Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş. (Pak Gıda)

280

İstanbul Ticaret Sicili Memurluğu'nda 141460-88943 Sicil Numarası ile kayıtlı, "İstanbul Şişli Gayrettepe Prof. Dr. Bülent Tarcan Sokak No.5 Pak İş Merkezi" adresinde faaliyetlerini yürüten Pak Gıda'nın maksat ve mevzuu esas itibarıyla ekmek mayası üretim, pazarlama ve satışlarıdır.

(Ticari Sır)

290

300 Pak Gıda 1973 yılında kurulmuş ve İzmit'te üretim faaliyetine başlamıştır. Daha sonraki yıllarda kurulan İzmir ve Düzce fabrikaları ile Türkiye'de fabrika sayısını üçe yükseltmiştir. Şirketin kapasite rakamları şu şekildedir.

İzmit (.....) ton yaş maya
(.....) ton kuru maya
İzmir (.....) ton yaş maya
(.....) ton kuru maya
Düzce (.....) ton yaş maya
(.....) ton kuru maya

310 Pak Gıda'nın iç piyasa satış miktarlarına (yaş maya) aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1: Pak Gıda'nın İç Piyasa Satış Miktarı

Satış (ton)	2002	2003	2004 (Ocak-Mayıs)
Yaş maya	(.....)	(.....)	(.....)

I.2.2. Özmaya Sanayi A.Ş (Özmaya)

Ceyhan Ticaret Sicili Memurluğu'nda 5740 sicil numarası ile kayıtlı Öz Maya, "Eski Ceyhan Yolu No: 50 Ceyhan" adresinde maya, ekmek ve unlu gıdaların katkı maddelerinin üretimi alanında çalışmak üzere kurulmuştur.

320 Öz Maya'nın bünyesinde bulunduğu Lesaffre grubu 1853 yılından itibaren hububat ve şeker pancarı alanında faaliyet göstermektedir. 1872 yılında Fransa'da ilk defa yaş maya üretimine başlayan aile zamanla bu alandaki ürün

yelpazesini genişleterek günümüzde dünya maya sektöründe hatırı sayılır bir konuma gelmiştir. Şirket maya, maya türevleri, ekmek katkı maddeleri, malt üretiminde dünyada en önde gelen büyük sanayi gruplarından biridir.

Lesaffre Grubu'nun Türkiye ekmek mayası pazarındaki faaliyetleri, biri Adana Ceyhan'da kurulu, diğeri Amasya'da kurulu iki fabrikada üretim gerçekleştiren Özmaya Sanayi A.Ş. aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

- 330 Özmaya; 1987 yılında bir İspanyol şirketi olan SGA (Sociedad General Azucarera De Espana S.A.) ile Garipoğlu ailesinin oluşturduğu joint-venture şeklinde kuruluşu başlatılmış ancak taraflar arasında çıkan anlaşmazlıklar neticesinde 1990 yılında SGA firmasının Özmaya'ya ait bütün hisseleri satın alması ile ortaklık sona ermiş ve 1992 yılında şirket SGA tarafından Lesaffre Grubu'na satılmıştır. Safmaya (Amasya Fabrikası) ise 1992 yılında Garipoğlu ailesine ait olan bütün hisseleri satın alınarak grup bünyesine katılmıştır. Safmaya San. A.Ş. grup bünyesinde ayrı bir şirket olarak 2000 yılına kadar faaliyet göstermiştir. Safmaya San. A.Ş.'nin 1.1.2000 tarihinde, aynı grup içindeki Özmaya San. A.Ş. tarafından devralınması neticesinde Lesaffre Grubu,
- 340 Türkiye ekmek mayası pazarındaki faaliyetlerini tek şirket bünyesinde toplamıştır.

Özmaya'nın ortaklık yapısına Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: Özmaya Ortaklık Yapısı

PAY SAHİBİ	HİSSE TUTARI (TL)	HİSSE ADEDİ
COFISAF	(.....)	(.....)
Lucien Lesaffre	(.....)	(.....)
Maurice Lesaffre	(.....)	(.....)
Alain de Gouy	(.....)	(.....)
Jimmy Akary	(.....)	(.....)
Alain Laloum	(.....)	(.....)
Denis Lesaffre	(.....)	(.....)
Jose Juan Berruga	(.....)	(.....)
Ü. Ergün Akçalı	(.....)	(.....)
TOPLAM	(.....)	(.....)

(Ticari Sır)

Özmaya iç piyasa satış miktarlarına (Yaş maya) aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3: Özmaya İç Piyasa Satış Miktarı

Satış (ton)	2002	2003	2004 (Ocak-Mayıs)
Yaş maya	(.....)	(.....)	(.....)

I.2.3 Akmaya Sanayi Ve Ticaret A.Ş. (Akmaya)

- 360 Lüleburgaz Ticaret Sicili Memurluğu'nda 2370 sicil numarası ile kayıtlı, Akmaya Sanayi ve Ticaret A.Ş. ticaret unvanı altında, "PK 15 Evrensekiz Lüleburgaz" adresinde faaliyet gösteren firma; yaş ve kuru ekme mayası, maya türevleri ve ekme katkı maddeleri üretimini gerçekleştirmek üzere kurulmuştur.

Akmaya'nın ortaklık yapısına Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4:Akmaya Ortaklık Yapısı

PAY SAHİPLERİ	PAY TUTARI (TL)
Kasım Garipoğlu	(.....)
Nizam Garipoğlu	(.....)
Hayyam Garipoğlu	(.....)
Abdullah Akbulut	(.....)
İsmail Eyüp Erdoğan	(.....)
Ali Alpdoğan	(.....)
Mustafa Demirbaş	(.....)
TOPLAM	(.....)

Akmaya'nın kurulu kapasite bilgileri aşağıdaki gibidir:

370

- Yaş maya : Yıllık (.....) ton yaş maya üretim kapasitesine sahiptir.
Kuru maya : Yıllık (.....) ton instant kuru maya üretim kapasitesine sahiptir

Akmaya tarafından üretilen yaş hamur mayaları Hasmaya ve Canmaya markaları adı altında pazara sunulmaktadır.

Akmaya iç piyasa satış miktarlarına (Yaş maya) aşağıda yer verilmiştir.

380

Tablo 5: Akmaya İç Piyasa Satış Miktarı

Satış (ton)	2002	2003	2004 (Ocak-Mayıs)
Yaş maya	(.....)	(.....)	(.....)

I.3. Yapılan Tespitler ve Deliller

I.3.1. Maya Üreticisi Firmalar Hakkında Yapılan Daha Önceki Döneme İlişkin Öneriştirme ve Soruştirmalar

390 I.3.1.1. Maya Üreticisi Firmalar Hakkında Yapılan Soruştirma ve Neticesinde 2000 Yılında Alınmış Olan Kurul Kararı

Türkiye Fırınıcılar Federasyonu'nun 2.12.1997 tarih ve 1396-30 sayılı ve Ankara Ticaret Odası'nın 26.1.2000 tarih ve 273 sayılı başvurusunda özetle; Türkiye'de ekmek mayası pazarında faaliyet gösteren Pak Gıda, Özmaya, Safmaya San. A.Ş. (Safmaya), Maurimaya, Akmaya'nın aralarında yapmış oldukları gizli anlaşmalar sonucu fiyat birliğı sağlamak amacıyla ürettikleri mamullere aynı gün ve aynı oranda zam yaptıkları hususlarına yer verilmiştir.

400 Daha önce Kurumumuz tarafından maya üreticileri hakkında yapılan soruştirmanın kaynağı olan söz konusu başvurular üzerine aşağıda belirtilen inceleme, öneriştirme ve soruştirma dönemlerinde anılan şikayetlere ilişkin olarak araştırmalarda bulunulmuştur.

Tablo 8: 2000 Yılında Alınan Kurul Kararıyla İlgili Raporlar

İŞLEM TÜRÜ	RAPOR TARİHİ	SAYI	KURUL KARAR TARİH/SAYI
İlk İnceleme	19.01.1998	Ş.Y./2-D1-98/1	05.02.1998/51 (öneriştirme açılmasına ilişkin)
Öneriştirme	12.05.1999	D3/2/A.Ç.-99/2	20.05.1999/99-24 (soruştirma açılmasına ilişkin)
Soruştirma	12.11.1999	SR/99-7	27.06.2000 tarih ve 00-24/255-138 sayılı Kurul Kararı (Ö.A.R.-Ek:32)

410 Kurul'un aldığı soruştirma kararı çerçevesinde yapılmış olan incelemelerde; ekmek mayası üreticilerinin özellikle liste fiyatlarının (fabrika çıkış fiyatları) artış tarih ve oranları arasında önemli paralellikler olduğu, söz konusu paralelliklerin ekmek mayası pazarının yapısından kaynaklandığı; mayanın homojen bir ürün olması, marka bağımlılığının olmaması, fırınların birden fazla markayı aynı anda kullanabilmeleri, bir markadan diğerine rahatlıkla geçebilmeleri ve pazarda haberleşmenin kolay olması sonucu teşebbüslerin birbirlerinin hareketlerine çok kısa sürede tepki gösterebilmeleri neticesinde maya üreticileri arasında uyumlu eyleme neden olabilecek herhangi bir iletişim veya mutabakat olmaksızın fabrika çıkış fiyatlarında paralelliklerin oluştuğı sonucuna ulaşılmıştır.

420 Diğer bir ifadeyle, soruştirma sonucunda şu anki şikayet konusuna benzer iddialara ilişkin olarak, maya üreticilerinin uyumlu eylem halinde birlikte fiyat artırmaktan dolayı 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri yönünde bir sonuca ulaşılamamıştır. Söz konusu soruştirma sonucunda maya üreticilerinin uyumlu eylem sonucu bayiler arasındaki rekabeti önleyerek bayi satış fiyatlarını yükseltmek suretiyle Kanun'un 4. maddesinin (a) bendini ihlal ettiklerine hükmedilmiştir.

I.3.1.2. 2002 Yılında Yapılan Öneriştirma Sonucunda Alınan Kurul Kararı

430 Kurum kayıtlarına intikal eden Ekmek Sanayi İşverenler Sendikası'nın 21.1.2002 tarih, 351 sayılı ve İstanbul Fırıncılar Odası'nın 30.1.2002 tarih, 544 sayılı başvuruları da yukarıda zikredilen şikâyet ile aynı içeriktedir. Bu başvurular üzerine aşağıda belirtilen incelemeler yapılmıştır:

Tablo 9: 2002 Yılında Alınan Kurul Kararıyla İlgili Raporlar

İŞLEM TÜRÜ	RAPOR TARİHİ	SAYI	KURUL KARAR TARİH/NO
Bilgi Notu	30.01.2002	-	12.02.2002 tarih ve 02-08/ 80-M sayılı Kurul Kararı (öneriştirma açılmasına ilişkin)
Öneriştirma	17.07.2002	2002-3-1/ÖA-02-ÜG	01.08.2002 tarih ve 02-46/557-227 sayılı Kurul Kararı (şikâyetlerin reddine)

Yukarıda yer verilen Bilgi Notunda maya üreticisi firmaların fiyatlarındaki benzerliklere ilişkin şikâyetin ilgili pazarın oligopolistik özelliğinden kaynaklandığı bu sebeple dosya konusu olayla ilgili olarak 4054 sayılı Kanun kapsamında herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı belirtilmiş, ancak Kurul tarafından öneriştirma açılmasına karar verilmiştir.

440 Öneriştirma döneminde maya üreticilerinin yaş ekmek mayası fiyatlarını birlikte belirlediklerine ve fiyat tekeli oluşturduklarına ilişkin herhangi bir belgeye ulaşılabilmesi nedeniyle ilgili raporda mayanın homojen bir ürün olması, marka bağımlılığının olmaması, fırınların birden fazla markayı aynı anda kullanabilmeleri, bir markadan diğerine rahatlıkla geçebilmeleri ve pazarda haberleşmenin kolay olması sonucu ekmek mayası üreticilerinin birbirlerinin hareketlerine çok kısa sürede tepki gösterebilmeleri neticesinde anılan teşebbüslerin fiyat artış tarih ve oranları arasındaki paralelliklerin ekmek mayası pazarının yapısından kaynaklandığı; dolayısıyla bahsedilen konularda Pak Gıda, Özmaya, Maurimaya ve Akmaya hakkında maya fiyatlarını birlikte belirlediklerine ve fiyat tekeli oluşturduklarına ilişkin 4054 sayılı Kanun uyarınca 450 soruşturma açılmasına gerek olmadığı belirtilmiş ve öneriştirma sonucunda alınan 1.8.2002 tarih ve 02-46/557-227 sayılı Kurul kararında;

460 Maya üreticilerinin yaş ekmek mayası fiyatlarını birlikte belirlediklerine ve fiyat tekeli oluşturduklarına ilişkin herhangi bir belgeye ulaşılabilmesi nedeniyle ekmek mayası üreticilerinin fiyat artış tarih ve oranları arasındaki paralelliklerin; mayanın homojen bir ürün olması, marka bağımlılığının olmaması, fırınların birden fazla markayı aynı anda kullanabilmeleri, bir markadan diğerine rahatlıkla geçebilmeleri ve pazarda haberleşmenin kolay olması sonucu teşebbüslerin birbirlerinin hareketlerine çok kısa sürede tepki gösterebilmeleri neticesinde ekmek mayası pazarının yapısından kaynaklandığı, dolayısıyla bahsedilen konularda Pak Gıda, Özmaya, Maurimaya ve Akmaya hakkında maya fiyatlarını birlikte belirlediklerine ve fiyat tekeli oluşturduklarına ilişkin 4054 sayılı Kanun uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığına ve dolayısıyla her iki şikâyetin de reddine karar verilmiştir.

Yukarıda yer verilen Karar'dan anlaşılacağı üzere öneriştirma sonucunda Kurul; şikâyet edilen firmaları gerek yatay gerekse dikey anlamda herhangi bir uyumlu eylemde bulunmaktan dolayı suçlu bulmamış, sadece Akmaya'nın 4054

470 sayılı Kanun'a aykırı dikey anlaşma ve uygulamaları sebebiyle anılan teşebbüse soruşturma açılmasına karar vermiştir. Söz konusu soruşturma neticesinde Kurul 9.7.2003 tarih ve 03-49/556-241 sayılı kararı ile, Akmaya'nın bayileri ile yapmış olduğu sözleşmelerinin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal eden hükümler içermesi ve anılan teşebbüsün bayilerin satış fiyatlarını belirlemeye yönelik girişimlerinin, rekabeti kısıtlayıcı etki doğurabilecek nitelikte olması nedeniyle Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiğine hükmetmiştir.

I.4. Tespitler

I.4.1. Fiyat Hareketleri

480 Yaş maya pazarındaki fiyat hareketlerini belirlemek üzere, pazarda faaliyet gösteren Pak Gıda, Akmaya, Maurimaya ve Özmayaya firmalarının Haziran 2002 – Kasım 2003 dönemindeki fiyatlandırma stratejileri incelenmiştir.¹ 18 aylık dönem içerisinde söz konusu firmalara ait aylık ortalama satış fiyatlarının incelenmesi sonucunda, elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

490 Öncelikle belirtmek gerekir ki; yaş maya sektöründe her ne kadar fiyatların değiştiğine dair listeler yılda birkaç kez yayınlanmış olsa da maya piyasasında fiyatlar her ay değişmektedir. Bu durum, firmaların fiyatlarını değiştirdiklerinde, yeni fiyatları bayilere duyurmak için fiyat listeleri haricinde metotlar kullandıklarını göstermektedir. Nitekim yerinde incelemelerde Raportörlerce görüşülen firma yetkilileri de bu durumu teyit etmiş ve fiyat değişikliklerinin bayilere genel olarak telefon yoluyla duyurulduğunu söylemişlerdir. Bu nedenle, yazılı olarak yayımlanan fiyat listelerinin karşılaştırılması anlamlı olmamaktadır.

Yaş maya pazarında Haziran 2002 - Kasım 2003 döneminde gerçekleşen fiyat değişiklikleri ise şu şekilde olmuştur:

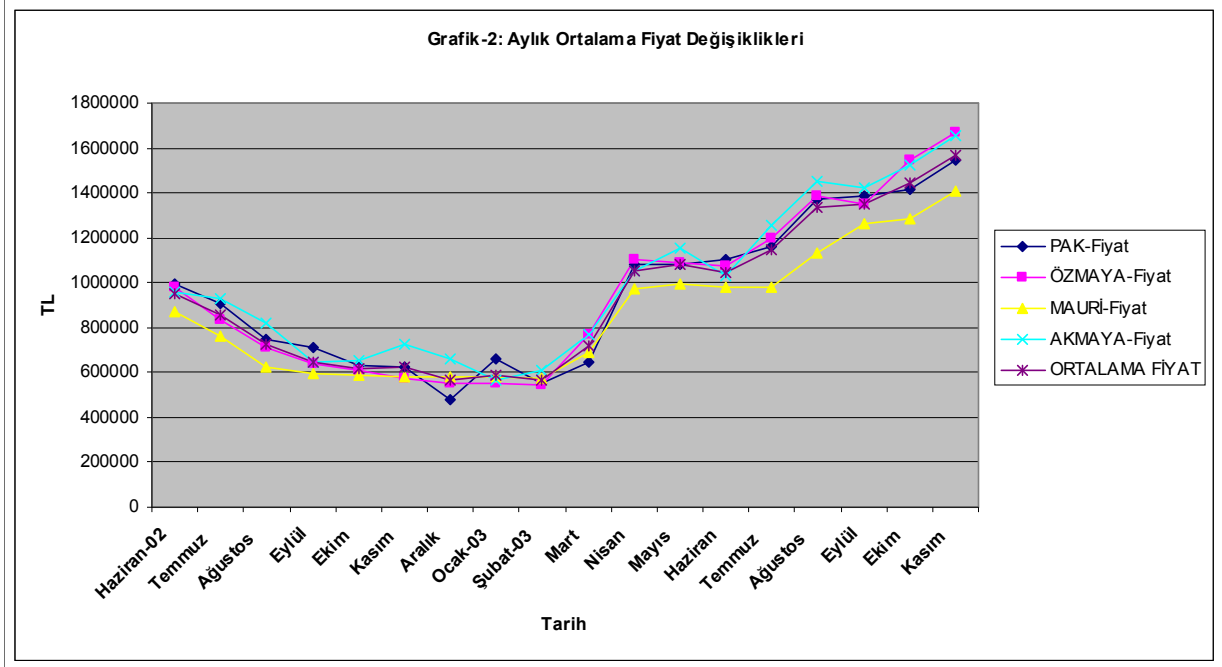
Tablo 10: Ortalama Aylık Net (KDV Dahil) Gerçekleşen 1 Kg Yaş Maya Satış Fiyatları (TL)

Aylar	PAKMAYA	ÖZMAYA	MAURIMAYA	AKMAYA
2002				
Haziran	993220	979500	868095	956588
Temmuz	907570	833489	762793	926426
Ağustos	747710	708670	625421	819385
Eylül	713910	636064	598308	644519
Ekim	632970	608217	587835	650003
Kasım	622130	576319	583010	723023
Aralık	476140	554548	583813	663266
2003				
Ocak	660380	553090	583228	567184
Şubat	552360	547099	569907	607351
Mart	649080	770010	690521	767502
Nisan	1078830	1103682	972899	1055852
Mayıs	1081920	1086865	994719	1156023
Haziran	1101960	1073654	982050	1031706
Temmuz	1162610	1194329	982890	1253518

¹ İlgili firmalar hakkında daha önce yapılan ve sonuçlandırılan maya incelemeleri kapsamında, 2002 yılı Mayıs ayına kadarki fiyat hareketlerinin değerlendirilmesinin yapıldığı göz önüne alınarak soruşturma raporu kapsamında fiyat hareketleri ve maliyetlerin incelenmesinde başlangıç tarihi olarak 2002 yılı Haziran ayı alınmıştır. Ayrıca, Aralık 2003 tarihinde soruşturma muhatabı firmalar hakkında ön araştırma yapılması nedeniyle, söz konusu firmaların bir rekabet incelemesine muhatap olmadığı son ay olan Kasım 2003 tarihi fiyat hareketleri ve maliyetlerin incelenmesinde bitiş tarihi olarak kabul edilmiştir.

Ağustos	1369230	1387503	1131405	1452751
Eylül	1384150	1346721	1260593	1421753
Ekim	1418800	1546488	1285631	1524544
Kasım	1548980	1670036	1405514	1655151

500

510

Yukarıdaki tabloda toplu halde sunulan veriler incelendiğinde; 2002 yılı içinde Pak Gıda'nın fiyatlarının sürekli ve doğrusal bir biçimde azaldığı; Ocak 2003'te fiyatların arttığı ve Mart 2003'e kadar tekrar düştüğü; bu tarihten itibaren ise istikrarlı bir biçimde fiyatların arttığı görülmektedir. Aynı dönemde Özmaya'nın fiyatları ise Mart 2003'e kadar düşüş göstermiş; Mart ve Nisan aylarında dikkat çekici biçimde yükselmiş; Temmuz'a kadar azalmış; Ağustos'ta önemli bir artış görülmüş; Eylül-Ekim aylarında azalmış; incelenen son ay olan Kasım'da ise artmıştır. Maurimaya'nın fiyatları ise diğer üreticilerinki gibi Mart 2003'e kadar düzenli olarak azalmış; Mart 2003'te artmış; Nisan'da pazardaki diğer firmalarinki ile uyumlu olarak önemli ölçüde artmış; Mayıs'ta bir miktar artmış ve Haziran-Temmuz döneminde sabit kalıp bu aylardan itibaren artış göstermiştir. Bir diğer teşebbüs olan Akmaya'nın fiyatları ise pazardaki diğer üç üreticinin fiyatlarına benzer şekilde Haziran 2002 - Mart 2003 döneminde istikrarlı bir şekilde azalmış; yine pazarın davranış kalıbıyla uyumlu olarak Mart ayında önemli ölçüde artmış; yine Nisan ayında pazarla uyumlu olarak tekrar önemli bir artış göstermiş ve bu aydan ön araştırmanın yapıldığı Aralık ayına kadar da düzenli olarak artmıştır.

520

530

Maya pazarındaki Haziran 2002 - Kasım 2003 dönemi fiyat hareketleri içinde en dikkat çekici olan artışlar soruşturmaya da dayanak olan şikâyet dilekçelerinde belirtildiği gibi Mart ve Nisan 2003 aylarında görülen artışlardır. Haziran 2002'den Mart 2003'e kadar düşme eğilimi gösteren aylık ortalama maya fiyatları, ilk defa Mart ayında herhangi bir objektif neden olmaksızın dört firma için aynı anda artmıştır. Mart 2003'te pazar payı en büyük firma olan Pak Gıda'nın fiyatları 552.360 TL'den 649.080 TL'ye yükselmiştir. Bu artışın oranı % 17.5 olmuştur. Bu ayda Özmaya'nın fiyatları yine son 1.5 yıl içinde ilk defa

540 547.099 TL'den 770.010 TL'ye yükselmiş ve artış oranı % 40.7 olmuştur. Maurimaya da aynı anda fiyatlarını 569.907 TL'den 690.521 TL'ye % 21.1 oranında artırmıştır. Bir diğer üretici Akmaya'nın fiyatları da Şubat 2003'ten Mart 2003'e 607.351'den 767.502'ye % 26.3 oranında artmıştır.

Mart 2003'te dört firmanın aynı anda yaptığı fiyat artışları birlikte değerlendirildiğinde görülmektedir ki, 9 aylık dönemde fiyatlar istikrarlı bir şekilde azalırken, ilk defa Mart ayında uyumlu bir biçimde ve ortalama % 26.4 oranında artmıştır.

550 Haziran 2002-Kasım 2003 tarihleri aralığında dikkat çekici bulunan ikinci fiyat hareketi ise Mart 2003'teki ilk artışı takip eden Nisan 2003'teki ikinci fiyat artışıdır. Bu ayda Pak Gıda'nın fiyatları % 66.2 oranında; Özmaya'nın fiyatları % 43.3 oranında; Maurimaya'nın % 40.9 oranında ve Akmaya'nın fiyatları % 37.5 oranında artmıştır. Nisan ayı fiyat artışları görüldüğü üzere ortalama olarak % 47 civarında gerçekleşmiştir.

560 Tablo 1'de yer alan fiyat hareketleri toplu halde değerlendirildiğinde ise şu hususlar dikkat çekmektedir. İncelenen dönemde, şikâyete konu yüksek oranlı fiyat artışlarının başlangıç tarihi olan Şubat 2003 öncesi dönemde fiyatların rekabet ihlali oluşturacak şekilde artmadığı görülmektedir. Ancak Şubat 2003 tarihinden sonra dört firmanın da fiyatlarında ciddi oranda artışlar meydana gelmiştir. Bu nedenle soruşturma konusu uyumlu eylemin başlangıç tarihinin Şubat 2003 sonrası olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her ne kadar piyasadaki genel trendin gözükmesi açısından Haziran 2002- Kasım 2003 dönemi verileri tablolarda ve grafiklerde verilse de, bundan sonra yapılacak analizlerde uyumlu eylemin başlangıç tarihi olarak ele alınan Şubat 2003 ile ön araştırmanın gerçekleştirildiği tarihten bir önceki ay olan Kasım 2003'e kadar olan döneme ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir.

570 Yukarıdaki tablo ve grafiklerden görülmektedir ki uyumlu eylem döneminde (Şubat 2003- Kasım 2003) Pak Gıda'nın fiyatları % 180 oranında, Özmaya'nın fiyatları % 205 oranında, Maurimaya'nın fiyatları % 146 oranında ve Akmaya'nın fiyatları da % 172 oranında artmıştır.

Bu noktada yukarıda yer verilen fiyat artışlarının aynı dönemde gerçekleşen enflasyonla karşılaştırılması uygun görülmüştür. Uyumlu eylem döneminde (Şubat 2003- Kasım 2003); TEFE (Toplam Genel) % 4; TEFE (Özel Genel) % 5.7, TEFE (Devlet Genel) % 3.1 oranında artmıştır. Bu durumda 4 firmanın da uyumlu eylemin gerçekleştirildiği dönemdeki ortalama fiyat artışlarının gerçekleşen tüm TEFE türlerinin yaklaşık 25-30 katı civarında olduğu görülmektedir.

580 **1.4.2. Teşebbüslerin Maliyet Yapıları**

İlk yazılı savunmalarda, maya üreticilerinin benzer koşullarda faaliyet göstermeleri nedeniyle maliyet yapılarının da benzer olduğu, fiyat artışlarının maliyet artışlarından kaynaklandığı bu nedenle satış fiyatlarının artış oranlarındaki paralelliklerin uyumlu eylem olarak değerlendirilmemesi gerektiği yönünde iddialar mevcuttur. Bu konuya ilişkin olarak, soruşturma döneminde

590 maya üreticilerinin maliyet yapıları incelenerek, fiyat artışlarının maya üreticilerinin maliyet artışlarından kaynaklanıp kaynaklanmadığı incelenmiştir. Soruşturma muhatabı teşebbüslerin yaş maya üretiminde kullandığı girdilerden beş ana kaleme dikkate alınmış ve ekmek mayası üretiminde kullanılan bu beş kalem girdinin genel trendi göstermesi açısından Haziran 2002'den itibaren Kasım 2003'e kadar olan dönemdeki maliyet değişimlerine ilişkin rakamlara yer verilmiştir. Ancak daha öncede belirtildiği üzere yapılacak analizlerde uyumlu eylemin başlangıç tarihi olarak ele alınan Şubat 2003'ten Kasım 2003'e kadar olan döneme ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir. Söz konusu girdiler melas, elektrik, fuel oil, ambalaj malzemeleri ve kimyasal maddelerdir. Ancak teşebbüsler arası üretim yapılarının farklı olması nedeniyle fuel-oil'e ilişkin veriler teşebbüsler arası bir kıyaslama imkanı vermediğinden (fuel-oil'in tüm teşebbüsler tarafından aynı derecede kullanılmaması) değerlendirme dışı bırakılmıştır.²

600 I.4.2.1. Melas

Şeker üretiminde kullanılan şekerpancarından veya şeker kamışından geriye kalan madde olan melas, maya üreticileri tarafından maya üretiminde kullanılmaktadır. Maya üreticileri melası Türkiye'de mevcut 27 fabrikadan veya ithalat yoluyla temin edebilmektedir.

Haziran 2002-Kasım 2003 dönemine ait ortalama melas maliyetinin aylık değişimi aşağıdaki Tablo'da sunulmaktadır.

Tablo 11: Aylık Ortalama Yaş Maya Melas Maliyeti (TL/Kg)

	PAKMAYA	ÖZMAYA	MAURİMAYA	AKMAYA
2002				
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2003	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ocak	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

² Fuel-oil tüm teşebbüsler tarafından aynı derecede kullanılmamaktadır.

Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

610

Aylık Ortalama Melas Maliyeti Grafik (Ticari sır)

620

630

Yaş maya üretiminde kullanılan melasın maliyet tutarı, (Şubat 2003- Kasım 2003) döneminde tüm firmalarda genel olarak (.....) ile (.....) aralığında seyretmiştir. Ancak, melas maliyetleri firmaların yaptığı yüksek oranlı fiyat artışlarını açıklayabilecek ölçüde bir değişim göstermemiştir. Ayrıca, firma bazında karşılaştırma yapıldığında ise; (.....TİCARİ SIR.....) görülmektedir.

I.4.2.2. Elektrik

Yaş ekmek mayası üretiminde kullanılan elektrik enerjisi maliyetine ilişkin olarak hazırlanan tablo ve grafik aşağıda sunulmaktadır.

640

Tablo 12: Aylık Ortalama Yaş Maya Elektrik Maliyeti (TL/Kg)

	PAKMAYA	ÖZMAYA	MAURİMAYA	AKMAYA
2002				
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2003	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ocak	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Şubat	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Aylık Ortalama Elektrik Maliyeti Grafik (Ticari sır)

650

- 660 Yaş maya üretiminde kullanılan elektriğin maliyet tutarı; (Şubat 2003- Kasım 2003) döneminde tüm firmalarda genel olarak (.....) ila (.....) aralığında seyretmiştir. Ancak, elektrik maliyetleri firmaların yaptığı yüksek oranlı fiyat artışlarını açıklayabilecek ölçüde bir değişim göstermemiştir. Firma bazında karşılaştırma yapıldığında ise; dört firmanın da maliyetlerinde çeşitli dalgalanmalar olmakla birlikte genel olarak birbirine uyumlu bir seyir izlediği ve benzer bir trend taşıdığı görülmektedir.

I.4.2.3. Kimyasal Madde

Ekmek mayası üretiminde kullanılan kimyasal maddelerin maliyet tutarlarına ilişkin olarak hazırlanmış olan tablo ve grafik aşağıda yer almaktadır.

- 670 Tablo 13: Aylık Ortalama Yaş Maya Kimyasal Maliyeti (TL/Kg)

	PAKMAYA	ÖZMAYA	MAURİMAYA	AKMAYA
2002				
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2003	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ocak	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Aylık Ortalama Kimyasal Maliyeti Grafik (Ticari sır)

680

690

Yaş maya üretiminde kullanılan kimyasal maddelerin maliyet tutarı (Şubat 2003-Kasım 2003) döneminde tüm firmalarda genel olarak (.....) ile (.....) aralığında seyretmiştir. Ancak, kimyasal madde maliyetleri firmaların yaptığı yüksek oranlı fiyat artışlarını açıklayabilecek ölçüde bir değişim göstermemiştir. Firma bazında karşılaştırma yapıldığında ise; (.....TİCARİ SIR.....) görülmektedir.

I.4.2.4. Ambalaj Malzemesi

700

Maya üreticileri tarafından kullanılan ambalaj ve paketleme malzemeleri, genel olarak karton koliler, parafinli ve parafinsiz ambalaj kağıtları, selofan, polietilen, J600, Likit parafin, bant, nişasta, plastik torba ve tuzdur. Yaş ekmek mayası üretiminde kullanılan ambalaj malzemesi maliyetine ilişkin tablo ve grafik aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 14: Aylık Ortalama Yaş Maya Ambalaj Maliyeti (TL/Kg)

	PAKMAYA	ÖZMAYA	MAURİMAYA	AKMAYA
2002				
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2003	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ocak	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

710

Aylık Ortalama Ambalaj Maliyeti Grafik (Ticari sır)

720

Yaş maya üretiminde kullanılan ambalaj maliyet tutarı, (Şubat 2003- Kasım 2003) döneminde tüm firmalarda genel olarak (.....) ila (.....) aralığında seyretmiştir. Ancak, kimyasal madde maliyetleri firmaların yaptığı yüksek oranlı fiyat artışlarını açıklayabilecek ölçüde bir değişim göstermemiştir. Firma bazında karşılaştırma yapıldığında ise; (.....TİCARİ SIR.....)

730 Aylık Ortalama Yaş Maya Üretim Maliyeti

Maya üreticisi firmalardan alınan Haziran 2002- Kasım 2003 dönemi aylık ortalama üretim maliyetleri ise tablo 15'te sunulmuştur:

Tablo 15: Aylık Ortalama Yaş Maya Üretim Maliyeti (TL/Kg)

	PAK GIDA	ÖZMAYA	MAURİMAYA	AKMAYA
2002				
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2003	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ocak	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

740 **Aylık Ortalama Birim Üretim Maliyeti**
Grafik (Ticari sır)

750

Şubat-Kasım 2003 Dönemi Fiyat-Maliyet Karşılaştırması
Grafik (Ticari sır)

760

770

**Pak Gıda (Şubat-Kasım 2003) Dönemi Fiyat Maliyet Karşılaştırması
Grafik (Ticari sır)**

780

790

**800 Maurimaya (Şubat-Kasım 2003) Dönemi Fiyat Maliyet Karşılaştırması
Grafik (Ticari sır)**

810

820 **Özmaya (Şubat-Kasım 2003) Dönemi Fiyat Maliyet Karşılaştırması**
Grafik (Ticari sır)

830

840 **Akmaya (Şubat-Kasım 2003) Dönemi Fiyat Maliyet Karşılaştırması**
Grafik (Ticari sır)

850

860 Yukarıdaki tablodan ve grafiklerden de görüldüğü üzere uyumlu eylemin incelendiği (Şubat 2003- Kasım 2003) Özmaya'nın birim üretim maliyeti yaklaşık % (....) artmış, Pak Gıda'nın ki % (....) artmış, Maurimaya'nın ki % (....) artmış ve Akmaya'nın ki ise % (....) oranında azalmıştır.

Dolayısıyla, Şubat 2003- Kasım 2003 dönemdeki gerçekleşen fiyat hareketleri aynı dönemde gerçekleşen birim maliyetler ile karşılaştırıldığında; Ortalama satış fiyatlarının bahse konu dönemde yaklaşık olarak Pak Gıda'da % 180, Özmaya'da % 205, Akmaya'da % 172, Maurimaya'da % 146 oranında artış gösterdiği, buna karşın söz konusu dönemde birim üretim maliyeti ise yaklaşık 870 Özmaya'da % (....) artış, Pak Gıda'nın % (....) artış, Maurimaya'da % (....) artış ve Akmaya'da % (....) oranında bir azalış göstermiştir. Bu durumda, ortalama satış fiyatları yaklaşık olarak birim maliyetlerdeki artışa kıyasla teşebbüs bazında yaklaşık Özmaya'da (....) kat, Pakmaya'da (...) kat, Maurimaya'da (...) kat ve Akmaya'da (...) kat artmıştır. Diğer bir deyişle söz konusu firmaların gerçekleştirdikleri yüksek oranlı fiyat artışlarını maliyetlerinde meydana gelen artışlarla açıklamak mümkün değildir.

880

Şubat-Kasım 2003 Dönemi Fiyat-Maliyet-Enflasyon (TEFE) İlişkisi Grafik (Ticari Sır)

890

I.5. Savunmalar

I.5.1 Akmaya Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Akmaya'nın savunmalarında özetle;

900 Maya üreticilerinin yaş ekmek mayasının fiyatını birlikte belirlemelerinin söz konusu olmadığı, ekmek mayası üreticilerinin fiyat artışı tarih ve oranları arasındaki bazı paralellikler mayanın homojen yapıya sahip bir ürün olması, fırıncıların birden fazla marka mayayı aynı anda kullanabilmeleri, pazarda haberleşmenin kolay olması sonucunda markaların birbirlerinin hareketlerine kısa sürede tepki gösterebilmeleri sonucu oluşan bir durum olduğu,

910 Kurum'un fiyat artışı tespitini yaparken liste fiyatları üzerinden değerlendirmede bulunduğu, ancak piyasada liste fiyatlarının uygulanmadığı, liste fiyatları üzerinden iskonto yapıldığı, bu nedenle liste fiyatlarının piyasadaki durumu yansıtmadığı, Akmaya'nın fiyat listesi belirlemek suretiyle bu yapıdaki bir piyasada mevcut durumu etkilediği ve rekabeti kısıtladığı iddiasının mesnetsiz olduğu, fiyat politikalarının tamamen piyasa içinde şekillendiği, üretici firmaların belirlediği liste fiyatları piyasa koşulları karşısında bir anlam ifade etmediği, soruşturma kapsamında sadece sını maliyetin bir kısmının kullanıldığı, oysa gerçek ticari maliyetin kullanılması gerektiği, (.....TİCARİ SIR.....) nedeniyle 2003 yılında zam yapmak zorunda kaldığı, belirtilmektedir.

I.5.2 Pak Gıda ve Pazarlama A.Ş.

Pak Gıda'nın yazılı savunmalarında özetle;

920 Pak Gıda'nın yaş maya fiyatlarının bilinçli paralellik mahsulü olmadığı, fiyat hareketlerindeki paralelliklerin teşebbüsler arasındaki ilişkinin varlığını sabit kılmayacağı, uyumlu eylem karinesinde ispat yükünün ters çevrilmiş olmasının Kurum'a iddiada bulunma hakkı vermeyeceği, soruşturma döneminde Pak Gıda'nın yaş maya fiyatlarının sadece ekonomik ve rasyonel sebeplere göre tecelli ettiği; pazarın şeffaf olduğu, ürünün homojen olduğu, teşebbüs sayısının sınırlı olduğu, teşebbüslerin maliyet yapılarının benzeştiği, pazara giriş-çıkış engelinin olmadığı, maya piyasasının oligopolist bir piyasa olduğu ve oligopolistik bağımlılığa ait özelliklere sahip olduğu,

930 Fiyatlara KDV dahil edilerek inceleme yapılmasının yanlış olduğu, söz konusu dönemde ve önceki dönemlerde KDV oranlarında bir değişim olmadığına ve KDV bir vergi tahsilatından ibaret olduğuna göre, raportörlerin KDV hariç fiyatı esas almaları gerektiği, incelemeye esas alınan başlangıç tarihinin yanlış olduğu Rekabet Kurumunun bir önceki incelemesinin Ocak 2000-Mayıs 2002 dönemini kapsadığı gerekçesiyle, bu seferki soruşturmasını Haziran 2002-Kasım 2003 dönemine inhisar ettirildiği, Pak Gıda'nın ürünlerine yaptığı zammın maliyet artışlarıyla karşılaştırmasını TEFE'ye göre yaparken, kontrole son zam yaptığı tarihten başladığı, dolayısıyla son zam tarihi, yani liste fiyatlarındaki değişiklik Ocak 2002 tarihinde olduğu ve uygulamaya Şubat 2002'de girdiği, aşırı fiyat artışları iddiasının haksız olduğu, (.....TİCARİ SIR.....), yaş maya fiyatlarındaki iniş-çıkışların salt ekonomik sebeplere dayandığı; bir kısım

950 fırıncının art niyetli şikayetlerine itibar edilerek değerlendirme yapıldığı; fiyat artış tarihlerinin bilinçli ve danişıklı bir paralellik mahsulü olmadığı, soruşturmanın kanuni süresinden sonra açıldığı, zira, Rekabet Kurulu'nun 11.5.2003 günlü kararı ile önaraştırma yapılmasına karar verdiği, buna göre önaraştırma yapılması kararının tarihi 11.5.2003 olduğuna göre, görevlendirilen raportörün önaraştırma raporunu 30 gün içinde yani 10.6.2003 tarihine kadar vermesi gerektiği oysa önaraştırma raporunun 13.1.2004 tarihinde verildiği yani Kurul kararından yedi ay onüç gün sonra önaraştırma raporunun düzenlendiği, yönetmeliğe göre, önaraştırma raporunun kendisine intikal eden Kurulun 10 gün içinde değerlendirmesini yapıp karar vermesi gerektiği, önaraştırma raporunun Kurul'a arzından sonra, Kurul tarafından alınan yeniden inceleme kararlarının usul ve kanuna aykırı olduğu ifade edilmektedir.

1.5.3. Özmaya Sanayi A.Ş.

Özmaya'nın yazılı savunmalarında özetle;

960 Özmaya'nın savunmasına ilişkin olarak verilen her tür belgenin kilit altında tutulması ve Rekabet Kurulu dışında açılmaması talebi, Özmaya'ya ait üretime ve maliyete dair sırların ve ticari gizliliğin sağlanması açısından önemli olduğundan, söz konusu teşebbüs için diğer soruşturmaya uğrayan şirketlerden ayrı dosya tutulması ve soruşturmanın ayrı yürütülmesi talebi yer almaktadır.

970 Özmaya'nın savunmasında, ayrıca, ekmeek mayası piyasasının özellikleri vurgulanarak pazardaki üreticilerin birbirine yakın fiyat uygulamalarının pazarın oligopolistik yapısından kaynaklandığı, soruşturma heyetinin soruşturma dönemine riayet etmediği ve dönemi yanlış tespit ettiği, soruşturma öncesi dönemde şirketin zarar ettiği, soruşturma heyetinin ekonomi bilimi açısından değerlendirme yapmadığı, bahsedilen uyumlu eylemin rasyonel sebebi olan vaki zararın kapatılması zorunluluğunu aksi halde şirketin batacak olmasını dikkate almadığı, enflasyon ve maliyetler artmadığı halde fiyatların Haziran 2002- Kasım 2003 döneminde aşırı arttığı suçlamasının doğru olmadığı, soruşturma heyetinin kendisini doğru çıkarabilmek amacıyla incelemelerini eksik yaptığı, soruşturma heyetinin paralel davranışların rasyonel gerekçesini dikkate almadığı, Rekabet Kurulu'nun benzer dosyalardaki daha önceki kararlarında ihlale hükmetmediği, AB mevzuatı açısından da kendi eylemlerinin her hangi bir ihlal niteliği taşımadığı, piyasada rekabet olduğunu gösteren pek çok hususun göz ardı edildiği, oligopolistik pazarlardaki paralel davranışların uyumlu eylem olarak nitelendirilebilmesi için ayrıca teşebbüsler arasında bir iletişim ve koordinasyon tespit ve ispatının yapılması gerektiği halde buna ilişkin herhangi bir tespit veya ispatın yapılmadığı, kaldı ki uyumlu eylem karinesine dayanılarak teşebbüslere, eyleminizin makul gerekçesi olup olmadığını açıklayınız, şeklinde ispat yükü yüklenemeyeceği ifade edilmekte ve ayrıca Türkiye'deki ekonomik istikrarsızlığa gönderme yaparak, açıklanan enflasyon değerlerinin düşük görünse de söz konusu rakamların her alanda maliyetlere ve pazara yansımadığını; özellikle maya üretiminde kullanılan hammaddelerdeki fiyat artışlarının enflasyonun çok üzerinde seyretmesinin maya üretim maliyetlerini arttırdığı iddia edilmektedir.

990

1.6. Savunmaların Değerlendirmesi

I.6.1. Teşebbüslerin Zarar Ettiği İddiası

Teşebbüs savunmalarının hepsinde teşebbüslerin söz konusu dönemde zarar ettiği iddia edilmektedir. Ancak firmalara ait kar/zarar durumunu gösteren tablonun bu iddiayı destekler nitelikte olmadığı görülmektedir.

1000

Tablo:16 Teşebbüslerin Kar/Zarar Durumu

	Pakmaya	Özmaya	Akmaya
2001	21.188.589 YTL	19.053.729 YTL	-10.745.923 YTL
2002	14.974.723 YTL	-5.633.828 YTL	606.762 YTL
2003	8.854.693 YTL	10.867.514 YTL	2.959.514 YTL

Aynı dönemde Pakmaya'nın sermayesi 4.875.000 YTL; Özmaya'nın sermayesi 1.638.000 YTL ve Akmaya'nınki ise 1.000.000 YTL'dir.

Teşebbüsler özellikle soruşturma dönemi öncesi yıl olan 2002'de ciddi zarar kaydettiklerini iddia etmektedirler. Oysa bu dönemde sektörde genel bir zarar yapısı gözükmemektedir.

1010

I.6.2. Soruşturma Döneminin Yanlış Tespit Edildiği İddiası

Soruşturma raporunda uyumlu eylem Şubat 2003 sonrası döneme hasredilmiştir. Sözlü savunma toplantısında teşebbüslerin tümü, uyumlu eylem iddiasının tetkiki için farklı tarihlerin başlangıç noktası olarak alınması gerektiğini söylemiştir. Örneğin Pakmaya 1996 yılından; Özmaya ise Ocak 2001'den başlanması gerektiğini iddia etmektedir. Esasında bu husus, firmaların savunmaları açısından beklenen durumdur. Zira her firma, kendisi için uygun olduğunu düşündüğü zaman dilimini tercih etmiştir. Zaman aralığının bu şekilde tespitinde: Haziran 2002'den önceki dönemlerde piyasada uyumlu eylem olmadığına ilişkin daha önceki soruşturma ve ön araştırmalarda alınmış kararların mevcut olması ve şikâyet dilekçelerinde şikâyet konusu edilen fiyat artışlarının Mart ve Nisan 2003 aylarında yüksek oranlı artışları olması gibi hususlar dikkate alınmıştır. Nitekim bu nedenlerle, soruşturma raporunun çeşitli bölümlerinde yer verilen tablo ve grafiklerde, trendin görülmesi açısından Haziran 2002-Kasım 2003 dönemine ilişkin açıklamalar yer almıştır.

1020

I.6.3. Maliyetlerin Üretim Maliyeti Olarak Kasıtlı Olarak Seçildiği İddiası

İnceleme konusu yapılacak maliyet kalemleri belirlenirken ana girdiler esas alınmıştır. Maya maliyetinin belkemiğini yani % 50'sini melas maliyeti oluşturmaktadır. Toplam maliyet olarak adlandırılan ve üretim maliyeti artı diğer kalemlerden oluşan maliyet ise firmaların muhasebe tekniklerine ve önceliklerine göre son derece değişkenlik göstermektedir. Ayrıca soruşturma raporunda değerlendirme konusu edilen husus fiyatın maliyete göre durumu değil, söz konusu dönemde ana girdilerde artış olup olmadığıdır.

1030

I.6.4. Önceki Kararlarla Bu Kararın Arasındaki Fark

1040

Taraflar savunmalarında Kurul'un daha önceki kararlarıyla bu soruşturma arasında çelişki olduğunu iddia etmektedirler. Önceki kararlarda uyumlu eylem olmadığı saptanan fiyat hareketleri, yüksek enflasyon ve maliyet artışıyla açıklanabilmektedir. Oysaki bu karara konu dönemde görülen fiyat artışları, daha öncekilerden farklı olarak herhangi bir rasyonel gerekçeyle açıklanamamıştır.

1050

I.6.5. Uyumlu Eylem Karinesini Destekleyecek Herhangi Bir Yazılı Delil Bulunmadığı İddiası

Söz konusu pazar, üçüncü defa rekabet tahkikatına maruz kalmıştır. Dolayısıyla bu soruşturma kararı ve bunu takip edecek dönemlerde de şirketlerin telefon konuşmaları dinlenemediği sürece herhangi bir yazılı delile ulaşmak mümkün değildir.

1060

I.6.6. Kurum kayıtlarına 15.8.2008 tarih ve 5366 sayı ile giren Özmaya Sanayi A.Ş. vekili tarafından gönderilen dilekçede yer alan Danıştay 13. Dairesi'nin 2006/1150 E.-2008/4392 K. sayılı kararının henüz kesinleşmediğinden bu aşamada yeni bir karar tesis edilemeyeceği iddiası:

Özmaya'nın talebi Kurul toplantısında değerlendirilmiş ve söz konusu Kurul Kararının iptalinin kesinleşmesini beklemeye gerek olmadığı, dolayısıyla dosyanın yeniden değerlendirilerek karara bağlanabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

1070

J.GEREKÇE VE HUKUKİ DAYANAK

Yukarıdaki bilgiler ışığında; uyumlu eylem dönemi içerisinde gerçekleşen fiyat artışlarının, ne gerçekleşen enflasyonla ne de üretim maliyetlerindeki artışla izah edilemediği görülmektedir.

1080

Bu itibarla, ekmek mayası üreticisi dört firmanın Şubat 2003 - Kasım 2003 döneminde yukarıda iktisadi açıdan analiz edilen gerçekleşen fiyatları 4054 sayılı Kanun çerçevesinde değerlendirildiğinde Kanun'un 4. maddesinde tanımlanan "uyumlu eylem" kapsamında kaldığı ve özellikle bu maddenin (a) bendinde yasaklanan:

"Mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kar gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi"

olarak tanımlanan hükümlerle aynı doğrultuda olduğu kanaatine varılmıştır.

Yine aynı maddenin 2. fıkrasında da belirtildiği üzere *"bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin... rekabetin*

1090 *engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder".* Nitekim maya piyasasında Şubat-Kasım 2003 dönemde yaşanan fiyat hareketlerinin aynı dönemin enflasyon rakamlarının bir hayli üzerinde gerçekleşmesi; bu dönemde üretim maliyetlerinde fiyat artışlarına paralel bir artışın görülmemesi ve malın son derece homojen bir yapısının olması maya üreticilerinin birlikte hareket ettiği savını desteklemektedir.

1100 Her ne kadar oligopolistik piyasalarda fiyat hareketlerinin benzerlik göstermesi oligopol tanımında yer alsada; dört firmanın birden piyasa koşullarında objektif herhangi bir değişme olmaksızın üretim maliyetlerindeki artışın ve enflasyon oranlarının hayli üzerinde fiyat artışına gitmelerinin ve bu artışları başlangıçta üst üste iki ay ve yüksek oranda gerçekleştirebilmelerinin ve ilerleyen zamanlarda da istikrarlı bir şekilde fiyat artış trendlerini devam ettirebilmelerinin uyumlu eylemden başka bir iktisadi gerekçesi bulunmamaktadır.

1110 Sonuç olarak, incelenen dönemde, yaş ekmek mayası pazarında faaliyet gösteren Pak Gıda, Özmaya, Mauri maya ve Akmaya'nın yüksek oranlı ve birbiriyle uyumlu fiyat artışlarının ve söz konusu fiyat artış trendini sürdürmelerinin ekonomik ve rasyonel gerekçelere dayanmaması nedeniyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi'nin (a) bendi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çerçevede;

- 1120 - 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca maya sektöründe bu teşebbüslerden Pak Gıda ve Özmaya'nın daha önce 1 kez Akmaya'nın ise 2 kez rekabet ihlali gerçekleştirdiği, ihlalin en az 10 ay sürdüğü, teşebbüslerden Pak Gıda'nın pazar payının %(...), Özmaya'nın %(...) ve Akmaya'nın % (...) olduğu, teşebbüslerin ihlal üzerindeki belirleyici etkilerinin birbirine yakın olduğu ve teşebbüslerin soruşturma sürecinde incelemeye yardımcı olduğu hususları cezanın belirlenmesinde gözönünde bulundurulmuş ve
- Pak Gıda, Özmaya ve Akmaya'nın 2002 yılı cirosunun %(...)'i cezaya esas alınmıştır.

K. SONUÇ

1130 Önaraştırma, soruşturmaya ait tüm savunma, ek savunma, sözlü savunma toplantısının ses kayıtlarının yazılı açılımı, raporlar, Danıştay'ın iptal kararları, tüm dosya münderecatında yer alan bilgi ve belgelerin okunup incelenmesi ve yapılan görüşmeler sonucunda,

1- Yaş ekmek mayası pazarında faaliyet gösteren Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş., Özmaya San. A.Ş. ve Akmaya San. ve Tic. A.Ş.'nin Mauri Maya San. A.Ş. ile birlikte yüksek oranlı ve birbirleriyle uyumlu fiyat artışlarının ve söz konusu fiyat artış trendini sürdürmelerinin ekonomik ve

rasyonel gerekçelere dayanmaması nedeniyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde tanımlanan uyumlu eylem kapsamında bir ihlal olduğuna;

1140 2- Bu itibarla, Kanun'un 4. maddesi kapsamında söz konusu eylemleri gerçekleştiren maya üreticisi firmalardan; Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş., Özmaya San. A.Ş. ve Akmaya San. ve Tic. A.Ş.'nin 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca 2002 yılı sonunda oluşan yıllık gayri safi gelirlerinin takdiren % (...) 'i oranında ve ayrı ayrı olmak üzere;

- Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş.'nin 1.184.939,27- YTL

- Özmaya San. A.Ş.'nin 753.520,67 - YTL ve

1150 - Akmaya San. ve Tic. A.Ş.'nin 390.616,88 - YTL

İdari para cezası ile cezalandırılmasına

OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

(12.11.2008 tarihli, 08-63/1050-409 sayılı Kurul Kararına)

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar, yaş maya piyasasında faaliyet gösteren Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş., Özmaya San. A.Ş., Mauri Maya San. A.Ş. ve Akmaya San. Ve Tic. A.Ş.'nin uyumlu eylem yapmak suretiyle Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiklerine ilişkindir.

Kararın sonuç bölümünün 1 ve 2 numaralı başlıklarında yer alan çoğunluk görüşüne dair karşı oy gerekçelerimi ifade etmeden önce şu hususu vurgulamak isterim.

Soruşturma Raporunun tamamlanıp taraflara tebliğinden sonra taraflar 2. ve 3. yazılı savunma haklarını kullanmışlar; bu bağlamda ayrıntılı savunmalar yanında, diğer soruşturma dosyalarında pek görülmeyen iki adet uzman iktisatçı, bir adet de uzman hukukçu görüşüne yer vermişlerdir.

Tarafların ikinci yazılı savunmalarına karşı Soruşturma Heyetince 3 sayfalık çok kısa bir görüş hazırlanmış olup, bu görüşte; savunmalarda ve eklerindeki uzman görüşlerinde yer alan hususlara hiçbir atıf yapılmaksızın genel bir ifade kullanılarak, savunmaların Soruşturma Raporunda dile getirilen rekabet ihlallerinin bulunmadığını gösterebilecek nitelikte herhangi bir unsur içermediği, dolayısıyla Soruşturma Heyetinin görüşünün değişmediği belirtilmiştir.

Savunmalar ve eklerinde yer alan uzman görüşlerinde sayfalarca uyumlu eylem içinde olmadıklarına dair bir takım gerekçeler serdedilirken, Soruşturma Heyetinin bunlar hakkında hiçbir değerlendirme yapmayarak bir cümle ile cevap vermesinin özellikle bu karar bakımından uygun bir davranış olmadığını düşünmekteyim.

Soruşturma Raporunun konusunu; yaş ekmek mayası pazarında faaliyet gösteren ve pazardaki aktörlerin tamamını oluşturan 4 maya üreticisinin Şubat-Kasım 2003 döneminde maliyet artışı veya enflasyon gibi nedenlerle açıklanamayan yüksek oranlı fiyat artışlarının Kanununun 4. maddesinde tanımlanan 'uyumlu eylem' kapsamında ihlal olduğuna dair iddialar teşkil etmektedir. Raporda, 4 maya üreticisinin fiyat hareketleri ve maliyet yapıları irdelenmiş ve fiyat artışlarının maliyet artışı veya enflasyon gibi nedenlerle izah edilemediği sonucuna varılarak, Kanun'un 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında zikredilen 'uyumlu eylem karinesi' çerçevesinde Kanunu ihlal ettikleri yönünde iddialara yer verilmiştir.

Bu soruşturma, başka destekleyici unsurlara dayanmaksızın salt 'uyumlu eylem karinesi'ne dayanan ender soruşturmalardan birini oluşturmaktadır ve Rekabet Hukukunun en tartışmalı kavramlardan biri olan 'uyumlu eylem karinesi' üzerine oturmaktadır.

Bu itibarla bu karar, bundan sonraki kararlar bakımından da emsal teşkil edecek niteliktedir. Dolayısıyla, karar verilirken çok daha ayrıntılı değerlendirmeleri içermek

durumundadır. Yaş ekmek mayası pazarı dört teşebbüsün faaliyet gösterdiği dar oligopol piyasa özelliği göstermektedir. Pazarın lideri olan Pak Maya %(...-...); ikinci Özmaya %(...-...); üçüncü Mauri Maya %(...-...); Akmaya da %(...-...) civarında pazar payına sahiptir. Bu veriler çerçevesinde birinci ve ikincinin %(...-...) bandında bir grup oluşturduğu, üçüncü ve dördüncünün de %(...-...) bandında başka bir grup oluşturduğu söylenebilir.

Soruşturma raporunda da yer verildiği üzere 4 teşebbüsün 1kg yaşmaya fiyatları 2002 Haziranda 870-990 bin lira aralığında iken, bu fiyatlar 2003 Şubatında 550-600 bin lira aralığına kadar düşmüş ve bu tarihten sonra Kasım 2003 tarihinde 1,400-1,600 lira aralığına kadar tekrar yükselmiştir. Şubat–Kasım 2003 dönemindeki fiyat artışlarına bakıldığında %146 ile %200 arasında bir artış gözlenmektedir. Soruşturma Heyeti ve Kurul çoğunluğu bu artışların enflasyon ve maliyetlerde meydana gelen artışlarla izah edilemeyeceği gerekçesiyle teşebbüslerin uyumlu eylem halinde Kanunun 4. maddesi (a) bendini iddia ettiği kanısındadır.

Soruşturma Heyetinin ‘uyumlu eylem karinesine’ dayanarak Kanunun 4. maddesinin ihlal edildiği iddiası karşısında teşebbüslerin savunmalarının ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanıp dayanmadığının tespiti gerekmektedir.

Teşebbüslerin birinci savunmaları soruşturma döneminin (Şubat–Kasım 2003) yanlış tespit edildiği şeklindedir. Gerçekten de Soruşturma Raporunda uyumlu eylemin başlangıç tarihi olarak fiyatların en dip noktaya geldiği Şubat 2003 tarihi esas alınmıştır.

Oysa, bir uyumlu eylem karinesine dayanarak teşebbüslerin ihlal içinde olduklarının ileri sürülebilmesi için, piyasadaki fiyat hareketlerinin daha uzun süreli bir periyotta izlenmesi gereklidir.

Kararda da belirtildiği üzere, 2002 yılı başında benzer bir şikayet olmuş, bunun üzerine yapılan ön araştırma çerçevesinde hazırlanan rapora dayanarak Kurul Ağustos 2002 tarihinde ilgili ürün pazarında bir rekabet ihlaline rastlanmadığı tespitinde bulunmuştur. 2002 yılı başında 1kg yaş maya fiyatı ortalama 1.200.000 TL civarındadır ve bu fiyat Kurulca anlaşmalı fiyat olarak görülmemiştir.

2002 yılındaki fiyat hareketleri izlendiğinde 4 teşebbüs arasında bir fiyat rekabeti yaşandığı ve 2003 Şubatına kadar bu rekabetin sürdüğü görülmektedir. Bu tarihte fiyatlar, firmaların Kuruma gönderdiği savunmalar ve eklerindeki dokümanlardan da anlaşılacağı üzere maliyetlerin de altına inmiştir. Fiyatların maliyetlerin altında olması teşebbüsler açısından sürdürülebilir bir durum değildir. Bunun sürmesi halinde ya teşebbüsler fiyatlarını yükseltmek durumunda kalacak ya da uzun dönemde teşebbüslerden bir kısmı piyasa dışına çıkacaktır. Soruşturma dönemi başında maliyetler fiyatların üstünde olduğundan, fiyat artışlarını ayrıca maliyet artışı ile gerekçelendirmeye gerek yoktur. Dolayısıyla fiyatların artmasının objektif bir nedeni olduğundan söz edilebilir.

Dar oligopolistik piyasalarda fiyat hareketlerini uzun dönemde gözlemleyerek değerlendirmek gerekir. Bu piyasalarda fiyatlar istikrarlı düz bir seyir izlemez. Aksine zaman zaman fiyat savaşları yaşanacağından fiyatlarda iniş olması, hatta bu inişlerin rekabetin şiddetine göre maliyetlerin altına kadar inmesi, daha sonra da firmalar zarar etmeye başlayınca fiyatların tekrar yukarıya doğru çıkması sık gözlemlenen bir olgudur. Bu açıdan maya piyasasına bakıldığında bu iniş ve çıkışları gözlemlemekteyiz.

Böyle bir piyasada pazar liderinin tavrı son derece önemlidir. Örneğin, pazar lideri olarak Pak Mayanın fiyat artışına firmalar rasyonel olarak nasıl tepki verebilir sorusu birkaç şekilde cevaplandırılabilir. Mauri Maya soruşturma döneminde savunmalarda da ifade edildiği gibi tam kapasite veya tam kapasiteye yakın bir oranda çalışmaktadır. Pak Maya fiyatlarını artırıp, Mauri Mayanın artırmaması nedeniyle, talebin Mauri Maya'ya kayması halinde, öncelikle Mauri Mayanın talebi karşılayacak bir üretim kapasitesi olmadığından, bu talebi karşılayabilmesi söz konusu olamayacaktır. İkinci olarak fiyat maliyetinin altındaysa artan talebin aynı fiyattan karşılanması, firmanın zararını artırmanın dışında bir sonuç doğurmayacaktır. Dolayısıyla, teşebbüslerin rakiplerinin hareketlerine karşı kendi çıkarlarına uygun tepki vermesi, literatürde, teşebbüsler arası doğrudan veya dolaylı haberleşme veya irtibat olmadıkça uyumlu eylem olarak değerlendirilmemektedir.

Diğer taraftan, 'uyumlu eylem karinesi'ni kullanırken son derece dikkatli olunması gerektiği bilenen bir gerçektir. Aksi takdirde, tüm bilinçli paralellikleri, pazar liderini izlemeye yönelik tüm rasyonel firma davranışlarını uyumlu eylem olarak kabul etmek gibi bir açmazın içine düşülme tehlikesiyle karşı karşıya kalınabilir. O takdirde de tüm oligopol piyasalarda özellikle dar oligopol piyasalarda sürekli bir rekabet ihlali olduğu ileri sürülebilir. Oysa, rekabet hukuku ve iktisat yazınında oligopol piyasalarının ciddi rekabetçi bir yapı gösterebileceklerine dair bol miktarda örnekler vardır.

Yukarıda kısmen özetlemeye çalıştığım nedenlerle, Kararda savunmalarda öne sürülen gerekçelerin yeteri kadar irdelenip, geçersizliği ortaya konulmadığından, çoğunluğun yaş maya piyasasında mezkûr teşebbüsler tarafından uyumlu eylem içinde fiyat belirleyerek Kanunun 4. maddesinin ihlal edildiğine ve anılan teşebbüslere ceza verilmesi gerektiğine dair görüşe katılma imkânı bulamadım.

Mehmet Akif ERSİN
Kurul Üyesi